

Mnenje Evropskega odbora regij – Na poti k celostnemu pristopu do kulturne dediščine za Evropo

(2015/C 195/04)

Poročevalka:	Cristina Mazas Pérez-Oleaga (ES/EPP), ministrica za gospodarske zadeve, obdavčevanje in zaposlovanje, avtonomna skupnost Kantabrija
Referenčni dokument:	Sporočilo Komisije Evropskemu Parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Na poti k celostnemu pristopu do kulturne dediščine za Evropo
	COM(2014) 477 final

I. POLITIČNA PRIPOROČILA

EVROPSKI ODBOR REGIJ

Raznolikost in celostni pristop do kulturne dediščine

1. z zadovoljstvom sprejema sporočilo z naslovom Na poti k celostnemu pristopu do kulturne dediščine za Evropo, ki ima dva cilja: oceniti gospodarske in družbene posledice kulturne dediščine ter poudariti dejstvo, da je Evropa na odločilnem razpotju, ko se lahko na izzive na področju kulturne dediščine odzove s strateškim, globalnim in celostnim pristopom. Odbor je posebej zadovoljen, da sporočilo poudarja pomen izkoriščanja možnosti, ki bodo prispevale k pametni, trajnostni in vključujoči rasti, ter da poziva k čim večjemu izkoriščanju evropskih skladov, ki se lahko uporabijo za kulturno dediščino. Evropski odbor regij se strinja s Komisijo, da je treba za izmenjavo dobrih praks in zamisli vzpostaviti tesnejše in usklajeno sodelovanje od lokalne pa vse do evropske ravni, pri čemer je pripravljen sodelovati;
2. priznava plodno delo, ki ga v dobro kulturne dediščine že vrsto let opravlja Svet Evrope, in se zavzema za ohranitev tesnega sodelovanja tako glede zakonodaje kot prakse. Glede na temo sporočila želi opozoriti na okvirno konvencijo o varstvu kulturne dediščine iz Fara, ki varuje vse oblike kulturne dediščine, ki obstajajo v Evropi in sestavljajo skupen temelj spomina, medsebojnega razumevanja, identitete, občutka pripadnosti in ustvarjalnosti⁽¹⁾. Hkrati pozorno spremlja svetovni forum Unesca o kulturi in kulturnih panogah, katerega cilji so skladni s stališčem Evropskega odbora regij, da je treba v okvir razvojnega načrta za obdobje po letu 2015 v celoti vključiti kulturo in kulturno dediščino, ob popolnem spoštovanju načela subsidiarnosti⁽²⁾;
3. poudarja pomen vloge, ki jo imajo vse ravni oblasti – z dejavnim povezovanjem vpletenih akterjev – pri varovanju in podpori evropske kulturne dediščine, glede na izzive 21. stoletja pa tudi pri izkoriščanju raznolikosti kulturne dediščine v prizadevanjih za oživitev gospodarstva. V skladu z Lizbonsko pogodbo Unija spoštuje svojo bogato kulturno in jezikovno raznolikost ter skrbi za varovanje in razvoj evropske kulturne dediščine⁽³⁾. Unija prispeva h kulturnemu razcvetu držav članic, pri čemer upošteva njihovo nacionalno in regionalno raznolikost in načelo subsidiarnosti, ter hkrati postavlja v ospredje skupno kulturno dediščino⁽⁴⁾. Ravno iz kulturne, zgodovinske in socialne raznolikosti bodo izvirale prihodnje inovacije na gospodarskem, znanstvenem, umetniškem in političnem področju, kakor tudi v vsakdanjem življenju;

⁽¹⁾ Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo, Faro, 27. oktober 2005.

⁽²⁾ Izjava iz Firenc „Kultura, ustvarjalnost in trajnostni razvoj. Raziskave, inovacije, priložnosti“ – 3. svetovni forum Unesca o kulturi in kulturnih panogah (FOCUS), 4. oktober 2014.

⁽³⁾ Člen 3(3) PEU.

⁽⁴⁾ Člen 167 PDEU.

4. poudarja, da je kulturna dediščina del kulturnega in ustvarjalnega sektorja, da gre za vsoto vseh materialnih ali nematerialnih in naravnih virov, dobrin in znanj, ki so zapuščina preteklosti, in da lahko pomaga oblikovati podobo občin, mest in regij ter pomembno prispeva k uresničevanju ciljev strategije Evropa 2020 in okrepitvi socialne kohezije. Kulturna dediščina je skupna vrednota, skupna dobrina, ki lahko – če priznamo njen pomen – pomaga pri izoblikovanju vizije prihodnosti. Ohranjanje dediščine, njeno vrednotenje in jamstvo njenega nadaljnega obstoja so skupna naloga, odgovornost in cilj. Glede zaščite in varovanja kulturne dediščine držav članic EU se Odbor strinja s sporočilom, ki poudarja pomen člena 36 Pogodbe o delovanju Evropske unije ⁽⁵⁾, Uredbe Sveta (ES) št. 116/2009 o izvozu predmetov kulturne dediščine ⁽⁶⁾ in Direktive 2014/60/EU o vračanju predmetov kulturne dediščine, ki so bili protipravno odstranjeni z ozemlja države članice;

5. ocenjuje, da je vloga kulturne dediščine še vedno podcenjena. Državna pomoč, ki je namenjena ciljem s področja kulturne dediščine, nenehno upada. Ob zavedanju dejstva, da ima kulturna dediščina več kot samo gospodarski pomen in da lahko nanjo vplivajo varčevalni ukrepi, je treba poiskati tudi nove načine financiranja za ohranjanje bogate kulturne dediščine Evropske unije. Odbor je zato zadovoljen z napredkom, ki ga je Evropska komisija dosegla pri zakonodajnih ukrepih in razširitvi – v okviru posodobitve pravil o državni pomoči – področja uporabe uredbe o splošnih skupinskih izjemah ⁽⁷⁾, ki zdaj velja tudi za pomoč za spodbujanje kulture in ohranjanja dediščine. S tem se priznavata tako pomen kulturne dediščine kot dejavnika ustvarjanja novih delovnih mest kot tudi njena vloga prenašalca identitete in vrednot, na katerih temelji družba, dveh značilnosti torej, ki ju je treba upoštevati pri dodeljevanju državne pomoči;

6. ugotavlja, da je naravna dediščina neločljiv del kulturne dediščine, in obžaluje, da v sporočilu ni omenjena. Zato izraža zadovoljstvo, da Uredba Komisije (EU) št. 651/2014 ⁽⁸⁾ jasno navaja: „Ker je naravna dediščina pogosto ključna za oblikovanje umetnostne in kulturne dediščine, je treba ohranjanje dediščine v smislu te uredbe razumeti tako, da zajema tudi naravno dediščino, povezano s kulturno dediščino ali uradno priznано s strani pristojnih javnih organov države članice.“;

7. je naklonjen temu, da je bila v nedavno revidirano direktivo 2014/52/EU o presoji vplivov na okolje ⁽⁹⁾ vključena ideja, da je treba upoštevati tudi vpliv nekaterih javnih in zasebnih projektov na kulturno dediščino. Te evropske določbe lahko spodbudno vplivajo na ukrepe, ki jih na kulturnem področju sprejemajo lokalne in regionalne oblasti, pa tudi na celosten razvoj in izvedljivost varstva in ohranjanja kulturne dediščine v njihovih zapletenih urbanističnih in prostorskih razvojnih načrtih;

8. opozarja, da tako uničevanje kulturnih dobrin kot nedovoljena izkopavanja in trgovanje s artefakti ogrožajo trajnost in varstvo kulturne dediščine ter so še naprej problem, ki zahteva skupno ukrepanje na evropski in mednarodni ravni. Za tako ukrepanje so potrebne odprte komunikacijske poti in tesno sodelovanje tako držav članic EU kot držav kandidatk in tretjih držav. Odbor pozdravlja uvedbo informacijskega sistema za notranji trg (IMI), ki je bil vzpostavljen z Uredbo (EU) št. 1024/2012, in pričakuje začetek delovanja modula sistema IMI, ki bo posebej namenjen kulturnim predmetom, kar bo olajšalo izvajanje Direktive 2014/60/EU;

⁽⁵⁾ Člen 36 PDEU dovoljuje prepovedi ali omejitve pri uvozu, izvozu ali blagu v tranzitu za varstvo nacionalnih bogastev z umetniško, zgodovinsko ali arheološko vrednostjo.

⁽⁶⁾ Uredba Sveta (ES) št. 116/2009 o izvozu predmetov kulturne dediščine vsebuje določbe, ki zagotavljajo, da za izvoz predmetov kulturne dediščine veljajo enotne kontrole na zunanjih mejah Unije. Za predmete kulturne dediščine med drugim veljajo neposredni rezultati izkopavanj, najdb ali arheoloških območij znotraj države članice.

⁽⁷⁾ Uredba Komisije (EU) št. 651/2014 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive z notranjim trgovom pri uporabi členov 107 in 108 Pogodbe (pomoč za naložbe v kulturo in ohranjanje kulturne dediščine: 100 milijonov EUR na projekt; pomoč za tekoče poslovanje za kulturo in ohranjanje kulturne dediščine: 50 milijonov EUR letno na podjetje).

⁽⁸⁾ Uvodna izjava 72.

⁽⁹⁾ Direktiva 2014/52/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. aprila 2014 o spremembi Direktive 2011/92/EU o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje.

9. meni, da bi morala Komisija učinkovito obravnavati problem pomanjkanja evropskih podatkov o prispevku kulturne dediščine h gospodarski rasti in socialni koheziji. Zato se zavzema za oblikovanje in delovanje evropske zbirke podatkov, h kateri bi lahko prispevali različni že pripravljene tovrstni projekti⁽¹⁰⁾. Spodbuja tudi razvoj standardov, ki se lahko uporabijo kot podlaga za izvedbo analiz stroškov in koristi, s katerimi se lahko ugotovi obseg gospodarskega in socialnega prispevka kulturne dediščine ter s tem poudari dejanska korist dediščine, kar bi pomenilo podlago za dodatne ohranitvene ukrepe.

10. podpira odprto metodo koordinacije v okviru evropske agende za kulturo, saj se tako kulturno sodelovanje strukturira okrog strateških ciljev, lažje pa je tudi komuniciranje med državami članicami, razširjanje dobrih praks in vzajemno učenje. Priporoča, da se v sodelovanju z Evropsko komisijo preuči možnost, da bi od leta 2015 Odbor sodeloval tudi v delovnih skupinah, ki jih predvideva nov delovni načrt za kulturo. Ponovno poudarja, da bi se morali nacionalni predstavniki sistematično posvetovati z lokalnimi in regionalnimi akterji, da bi bila lahko vprašanja čim bolj pripravljena⁽¹¹⁾, hkrati pa se zagotovi, da se z razširjanjem dobrih praks izkoristijo strokovno znanje, sposobnosti in izkušnje, pridobljeni na lokalni in regionalni ravni, pa tudi ustvarjalni in inovativni predlogi glede rezultatov na ključnih področjih;

Kulturna dediščina in identiteta

11. poudarja, da je kulturna dediščina temeljni kamen lokalne, regionalne, nacionalne in evropske identitete. Njeno ohranjanje in varovanje ter okrepitev družbene identitete na lokalni in regionalni ravni so bistveni dejavniki trajnosti, ki bodo poskrbeli za ohranitev skupnih vrednot za prihodnje rodove in za obstoj tradicionalnih posebnosti in znanj. Kulturna dediščina se osredotoča na družbo in ima glavno vlogo v boju proti revščini in socialni izključenosti, saj je vir gospodarskega razvoja in socialne kohezije. Hkrati bi moralo biti seznanjanje s kulturno dediščino na lokalni in regionalni ravni sestavni del vseh uradnih učnih načrtov;

12. poudarja, da so lokalne kulturne vrednote – umetniško, literarno, avdiovizualno in arhitekturno ustvarjanje, ustvarjalno delo, sodobna kultura, obrt, folklor, arheološka, zgodovinska, verska in etnografska dediščina, narečja, glasba, živila in kuhinja, krajina in naravne posebnosti, tradicionalno tehnično znanje in izkušnje, strokovno znanje, žive tradicije ipd. – tesno povezane z identiteto, ki je ukoreninjena v materialni, nematerialni in naravni dediščini skupnosti. Opozarja, da razvoj kulture na lokalni ravni krepi lokalno identiteto in prepoznavnost, preplet različnih identitet v medsebojnem spoštovanju pa pomaga ustvarjati skupno kulturno dediščino. Tako ustvarjene kulturne dobrine ustvarjajo edinstveno vrednost prostora. Ti kulturni dejavniki so pomembni tudi na evropski ravni⁽¹²⁾;

13. poudarja, da je nematerialna kulturna dediščina tista, ki določa identiteto neke regije, in da njeno upoštevanje pospešuje regionalni razvoj. Pri čezmejnem in meddržavnem sodelovanju lahko opazimo številne dobre prakse oblikovanja strategij, ki se opirajo na nematerialne kulturne vire. Z osredotočanjem na to, kar je edinstveno in posebno, pritegnejo pozornost na nekaj, na kar smo lahko ponosni, hkrati pa povečajo privlačnost lokalne ali regionalne skupnosti z vidika konkurenčnosti podjetij in prispevajo k ustvarjanju delovnih mest⁽¹³⁾;

14. opozarja, da varstvo kulturne dediščine prispeva k razvoju občutka identitete, saj gre za ozaveščanje o podedovanih vrednotah, spodbujanje občutka pripadnosti, povezovanje s koncepti oblikovanja prostora in za njihovo spoštovanje. To lahko pripomore k razvoju socialnega partnerstva in struktur javno-zasebnega partnerstva, trajna prizadevanja za ohranjanje kulturne dediščine pa lahko pomagajo ustvariti delovna mesta in spodbudijo socialno gospodarstvo. V zvezi s tem meni, da je pomembna izmenjava izkušenj z drugimi državami članicami na področju popisa in celovitega varstva lokalne dediščine;

⁽¹⁰⁾ Projekt z naslovom Kulturna dediščina je pomembna za Evropo: na poti k evropskemu indeksu za vrednotenje kulturne dediščine, ki ga Komisija omenja v sporočilu, bi lahko pripomogel k zbiranju podatkov s teh področij na evropski ravni, in v okviru popisa na evropski ravni ocenil rezultate raziskav na nacionalni, regionalni, lokalni oziroma sektorski ravni.

⁽¹¹⁾ CdR 2391/2012 fin.

⁽¹²⁾ CdR 2391/2012 fin.

⁽¹³⁾ Tako na primer na področju meddržavnega sodelovanja projekt „Cultural Capital Counts“ (2011–2014) povezuje deset skupnosti iz šestih držav srednje Evrope s skupnim ciljem pospeševati razvoj regije ob upoštevanju tradicij, znanja in strokovnega znanja ter v okviru tega sodelovanja prikazati svojo kulturno dediščino. Projekt, ki ga sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj, se izvaja v okviru programa „CENTRAL EUROPE“.

Kulturna dediščina kot gospodarski vir

15. meni, da je pomembno, da ima politika trajnostnega razvoja kulturne dediščine kratko-, srednje- in dolgoročne pozitivne učinke na izboljšanje gospodarskih razmer in kakovosti življenja v določeni regiji. Kulturna dediščina je lahko gibalno načrtovanja vključujočega lokalnega in regionalnega razvoja ter razvoja ustvarjalnih panog, poleg tega lahko z večjim dostopom do kulturnih dobrin prispeva h gospodarski rasti. Pomemben vidik konkurenčnosti so inovativne rešitve pri ohranjanju kulturne dediščine, ki se izvajajo tudi z javno-zasebnimi partnerstvi;

16. vztraja, da je treba v revidirano strategijo Evropa 2020 bolje vključiti področje kulturne dediščine, kulture, ustvarjalnosti in s tem povezane vodilne pobude ter da je treba poskrbeti, da strategija upošteva prispevek kulturne dediščine v gospodarstvu;

17. meni, da je treba kulturnim in ustvarjalnim panogam, povezanim s kulturno dediščino, v proračunu novih skladov (na primer ESRR, ESS, EKSRP in ESR) in programov (kot sta Ustvarjalna Evropa in Sedmi okvirni program) nameniti več sredstev in da mora biti kulturna dediščina bolje vključena v novi finančni cikel EU (2014–2020); zlasti je zadovoljen z razporeditvijo ukrepov na področju kulturne dediščine v politikah in programih EU⁽¹⁴⁾; priporoča, da se v celoti izkoristijo viri EU za pripravo in izvajanje lokalne in regionalne strategije z ustvarjalnimi in inovativnimi cilji. Še vedno je nujno poskrbeti za čim večje sinergije med evropskimi skladi in programi, da se zagotovi njihova uspešnost in učinkovitost. Evropska komisija k temu prispeva s smernicami glede usklajevanja, sinergij in dopolnjevanja evropskih strukturnih in investicijskih skladov, Obzorja 2020 in drugih programov Unije, ki jih na področju raziskav, inovacij in konkurenčnosti neposredno upravlja Komisija;⁽¹⁵⁾

18. poudarja, da je v okviru razvoja regionalnega gospodarstva ter strategij in programov regionalnega, teritorialnega in mestnega razvoja zelo priporočljivo upoštevati ohranjanje kultur in kulturnih virov, ki so nosilci vrednot, raven obremenitev, ki jih okolje in regije še lahko prenesejo, ter vprašanja, povezana z varovanjem okolja. Okolju in naravi prijazni ter energetske učinkoviti ukrepi, posegi in sredstva – ki lahko preprečijo posledice naravnih nesreč (npr. poplav) ali nesreč, ki jih povzroči človek – imajo pomembno vlogo pri ublažitvi posledic podnebnih sprememb in pri učinkovitosti razvoja, ki temelji na lokalnih in regionalnih adutih;

19. meni, da je pomembno izkoristiti razvoj stavbne dediščine, ki bi lahko objektom naravne in kulturne dediščine v okviru obnove mest zagotovil novo funkcijo ter s pomočjo malih in srednjih podjetij prispeval k zaposlovanju in ustvarjanju delovnih mest. Strokovnost obnove stavb se poveča, če je ta opravljena ne le s tradicionalnimi materiali, ampak tudi s tradicionalnimi in sodobnimi tehnikami. Tako znanje je treba enako kot sam spomenik ohraniti in v okviru poklicnega usposabljanja predajati naprej. Usposobljena in specializirana delovna sila bo na trgu namreč vedno iskana. Na lokalni in regionalni ravni obstajajo številni zgledni praktični primeri podpore in pospeševanja ustvarjalnega okolja, izkoriščanja kulturne raznolikosti in vključevanja kulturnih strategij v lokalni in regionalni razvoj z namenom uresničevanja ciljev strategije Evropa 2020. Evropski odbor regij prispeva k razširjanju teh znanj in izmenjavi izkušenj s tega področja. Ti pristopi in praktični modeli spodbujajo oblikovanje trajnega kulturnega ekosistema, saj spodbujajo ustvarjalno podjetništvo;

20. z naklonjenostjo sprejema dejstvo, da Komisija pri gospodarski vrednosti kulturne dediščine opozarja na evropsko gradbeno industrijo in naložbe v zgodovinsko okolje, ki ustvarjajo delovna mesta in prispevajo k nastajanju novih gospodarskih dejavnosti; spodbuja lokalne in regionalne oblasti, naj sodelujejo pri upravljanju arhitekturne dediščine in zgodovinskih stavb, ki so pogosto v javni lasti, ter poskrbi za različne načine njihovega izkoriščanja, da bi ustvarile prihodek in zagotovile njihovo vzdrževanje in vzdržnost; opozarja, da je tudi program evropskih prestolnic kulture pomemben prispevek Unije k ohranjanju in spremembi namembnosti arhitekturne dediščine, pri katerem bi lahko oživili kar nekaj zgodovinskih objektov in mestnih četrti, vzporedno z upravljanjem industrijske dediščine in degradiranih industrijskih območij ter premislekom o njih;

⁽¹⁴⁾ Evropska komisija – Mapping of Cultural Heritage actions in European Union policies, programmes and activities, http://ec.europa.eu/culture/library/reports/2014-heritage-mapping_en.pdf

⁽¹⁵⁾ Enabling synergies between European Structural and Investment Funds, Horizon 2020 and other research, innovation and competitiveness-related Union programmes – Guidance for policy-makers and implementing bodies, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/synergy/synergies_en.pdf

21. poudarja, da morajo lokalne in regionalne oblasti, ki so prebivalcem najbližja raven upravljanja, prevzeti glavno vlogo pri razvoju odgovornosti za varovanje grajenega in naravnega okolja, pri spreminjanju miselnosti na bolje in pri pridobivanju podpore prebivalstva za ta cilj. Redno spremljanje stanja stavbne dediščine bi moralo postati običajna praksa, oblasti pa bi morale spodbujati tudi širjenje vzdrževalnih praks ter usposabljanje uradnikov in lastnikov spomenikov;

22. znova izraža prepričanje, da bi morala politika v zvezi z malimi in srednje velikimi podjetji na vseh ravneh upoštevati različne poslovne modele in jih uporabljati, da bi čim bolj spodbudili ustvarjanje delovnih mest in trajnostno gospodarsko rast (na primer kulturne in ustvarjalne panoge) ⁽¹⁶⁾;

23. na vseh področjih kulturne dediščine je priporočljivo pospeševati uporabo zasebnega kapitala, za kar so potrebne tako davčne spodbude kot oblikovanje odgovornega javnega mnenja o ohranjanju materialne in nematerialne dediščine; ponavlja, da ima zasebni sektor pogosto pomembno vlogo pri promociji kulture v okviru družbene odgovornosti podjetij, in sicer prek donacij ali drugih oblik podpore, da pa lahko po drugi strani lokalne in regionalne oblasti prispevajo k ustvarjanju okolja, ki je naklonjeno čim boljši uporabi te pomoči ⁽¹⁷⁾;

Kulturni turizem

24. izraža prepričanje, da je kulturna dediščina močno gonilo lokalnega in regionalnega razvoja za vse prebivalstvo ter da s spodbujanjem trajnostnega, odgovornega in kakovostnega kulturnega turizma, katerega razvoj temelji na materialni in nematerialni dediščini, ustvarja pomembne materialne dobrine. Evropski odbor regij meni, da je že zdaj ključnega pomena ustvarjati sinergije med strategijami trajnostnega turizma ter lokalnimi in regionalnimi ustvarjalnimi in kulturnimi panogami, da se podpira rast gospodarstva in zaposlovanja ter lajša dostop do kulture;

25. vendar poudarja, da je treba najti pravo ravnovesje med širitvijo kulturnega turizma in varstvom kulturne dediščine;

26. glede izkoriščanja večnamenskega potenciala kulturne dediščine opozarja na kulturne poti, ki lahko potekajo znotraj posamezne države in tudi prek meja ter ob sodelovanju prebivalstva in vseh vpletenih akterjev dragoceno prispevajo k razširjanju lokalnih in regionalnih kulturnih vrednot, obenem pa večplastno prispevajo k zaposlovanju in ustvarjanju delovnih mest ter tudi k poslovanju podjetij (na primer na področju proizvodnje in prevoza lokalnih proizvodov, nočitev in restavracij). Poti, ki so zasnovane tematsko ⁽¹⁸⁾ – imajo rdečo nit – pogosto povezujejo manj znane kraje, občine in vasi ter tako prispevajo k raznolikosti turistične ponudbe in prepoznavnosti kulturne (arhitekturne, krajinske, kulinarčne in nematerialne) dediščine. Kulturne poti (pešpoti, kolesarske poti itd.) pomembno prispevajo tudi k izboljšanju zdravja prebivalcev;

27. opozarja, da v okviru kulturnega turizma, povezanega s kulinariko, lokalne specialitete veljajo za pomemben del kulture, ki z lokalnimi in tradicionalnimi živili in kmetijskimi proizvodi pritegne turiste. Poudarja, da tudi trajnostna proizvodnja hrane in ukrepi za varstvo raznolikosti lokalne in regionalne kulinarične dediščine prispevajo k ustvarjanju trajnostnih novih delovnih mest, ki so lahko ključna za lokalno in regionalno rast in kohezijo;

⁽¹⁶⁾ CdR 151/2011 fin.

⁽¹⁷⁾ CdR 401/2011 fin.

⁽¹⁸⁾ Na primer „pot Sissi“ (Avstrija, Nemčija, Madžarska in Italija), ki povezuje gradove, dvorce, parke in kavarne, povezane z avstrijsko cesarico in madžarsko kraljico Elizabeto Bavarsko.

28. poudarja visoko dodano vrednost programov evropskega teritorialnega sodelovanja za čezmejno varstvo in podporo kulturne dediščine: z odpravo meja v okviru lokalnega in regionalnega sodelovanja prispevajo k večji prepoznavnosti Evrope in njenih regij, mest in občin; na področju kulturnega turizma spodbujajo trgovino z lokalnimi proizvodi, v ustvarjalni panogi pa omogočajo izmenjavo spretnosti in znanj, krepitev regionalnega gospodarstva in odprtje novih poslovnih priložnosti. V povezavi z demografsko problematiko pomagajo preprečevati izumiranje tradicionalnih spretnosti in obrti⁽¹⁹⁾. Po mnenju Odbora je pomembno, da lahko tudi strategije makroregionalnega razvoja v okviru čeznacionalnega sodelovanja s spreminjanjem vrednot evropske kulturne dediščine v turistični produkt in uporabo inovativnih in ustvarjalnih rešitev prispevajo k socialni, gospodarski in teritorialni koheziji;

Kulturna dediščina v informacijski družbi

29. priznava, da je eden od izzivov Evropske digitalne agende digitalizacija evropske kulturne dediščine in zgodovinskih spomenikov, njihova spletna dostopnost in ohranitev za prihodnje rodove. Na tem področju je bil napredek že dosežen⁽²⁰⁾. Ob ponovnem razmisleku o splošnem pristopu h kulturni dediščini in njeni vlogi si je treba prizadevati za to, da bi z izkoriščanjem prednosti tehnologije in uporabo novih komunikacijskih orodij, ki spodbujajo oblikovanje skupnosti, izmenjavo in krepitev znanj, kulturne dejavnosti, učenje in raziskave, dosegli čim večje in novo občinstvo; meni, da digitalizacija in nove tehnologije hkrati ustvarjajo inovativne možnosti za večjo konkurenčnost; ustvarjalne in inovativne panoge ter digitalizirano kulturno gradivo, ki je prvim dano na voljo, pa se medsebojno krepijo;

30. poudarja, da imajo muzeji, knjižnice in arhivi pomembno vlogo pri krepitevi povezanosti v skupnostih na področju kulturne dediščine. V informacijski družbi 21. stoletja je, kar zadeva dostopnost in razširjanje znanj o kulturni dediščini, treba razmišljati o vlogi in prihodnosti lokalnih knjižnic, ki jih v številnih državah članicah financirajo in upravljajo lokalne skupnosti. Pri snovanju vsebin novih storitev in digitalnih medijev ne bi smeli upoštevati le ekonomskih meril, marveč tudi socialne in kulturne potrebe⁽²¹⁾. K izmenjavi izkušenj o iskanju sodobnih rešitev in dobrih praks bi lahko prispevali konference, usposabljanja in študijski obiski v okviru pobratenih mest;

31. meni, da je vloga projektov EU pri spodbujanju digitalizacije bistvena, in poudarja pomen kulturne platforme Europeana, ki združuje spletne vsebine knjižnic, muzejev in arhivov in katere cilj je vsakomur omogočiti spletni dostop do kulturne in znanstvene dediščine Evrope. Priznava, da vprašanja avtorskih pravic in razjasnjevanje vprašanja pravic na spletu ostajajo izziv, in se zavzema za opredelitev pravnega okvira za digitalizacijo;

32. priznava, da je filmska dediščina, filmsko ustvarjanje kot vir informacij o zgodovini evropske družbe, sestavni del evropske kulturne dediščine; v tem okviru je zaželeno boljše izkoristiti njen industrijski in kulturni potencial. Še vedno obstajajo ovire za digitalizacijo filmov in njihovo dostopnost na internetu⁽²²⁾; kinematografi imajo vsekakor pomembno vlogo pri predstavljanju kulture in civilizacije, ki je značilna za vsak narod. Glede na digitalno revolucijo in finančno breme, ki bi lahko povzročila trajne spremembe za lokalno in regionalno industrijo, OR ponavlja poziv k skupnim prizadevanjem in sodelovanju, da bi preprečili zapiranje majhnih kinematografov⁽²³⁾, ter spodbuja lokalne in regionalne skupnosti, naj uporabljajo sredstva Unije, namenjena posodabljanju lokalnih kinematografov;

⁽¹⁹⁾ Na primer Rokodelska akademija (Madžarska-Slovenija): projekt je nastal zaradi zapostavljenosti rokodelskih poklicev; v tovrstno usposabljanje se je vključevalo čedalje manj učencev, nekatere poklicne in obrtne šole pa so zaprli. S projektom, v katerem je sodelovalo okoli tisoč podjetnikov, se je ta trend obrnil, odprle so se nove možnosti za mlade, projekt pa je prispeval k varstvu kulturne dediščine.

⁽²⁰⁾ Survey Report on Digitisation in European Cultural Heritage Institutions 2014 – tematska mreža ENUMERATE (januar 2014).

⁽²¹⁾ CdR 104/2010 fin.

⁽²²⁾ Četrto poročilo o izvajanju priporočila Evropskega parlamenta in Sveta o filmski dediščini in konkurenčnosti z njo povezanih industrijskih dejavnosti (Komisija – poročilo o napredku 2012–2013), 1. oktober 2014.

⁽²³⁾ CdR 293/2010 fin.

33. poudarja, kako pomembno je pridobivanje digitalnih spretnosti že od zgodnjega otroštva, v okviru šolskega sistema, tako da lahko mlajše generacije v celoti izkoristijo nove oblike dostopa do kulture in se bolje pripravijo na prihodnje zaposlitve; zlasti je tej generaciji in tudi širši javnosti treba pomagati pri spopadanju s posledicami prehoda na digitalno tehnologijo ⁽²⁴⁾;

Družbeno vključevanje kulturne dediščine

34. izraža zadovoljstvo, da sporočilo priznava dosežke programov in pobud EU za ozaveščanje javnega mnenja o družbeni vrednosti kulturne dediščine in spodbujanju medkulturnega dialoga. Soglaša, da sta znak evropske dediščine in evropske prestolnice kulture pobudi, ki opozarjata na bogastvo, raznolikost in skupne značilnosti evropskih kultur ⁽²⁵⁾, in poudarja, da morajo mesta, ki kandidirajo, na podlagi razpoložljivih lokalnih in regionalnih virov pripraviti poseben kulturni program, ki mora imeti močno evropsko razsežnost in dolgoročne pozitivne učinke za kulturni sektor in za mesto, ki projekt organizira ⁽²⁶⁾. Velja spomniti, da družbeno dojetje vrednosti evropske kulturne dediščine kot dejavnika pri razvoju lahko pomaga vzpostaviti standardizirane kazalnike na evropski ravni za merjenje vpliva tega sektorja na gospodarstvo lokalnih in regionalnih skupnosti ter na ustvarjanje in ohranjanje delovnih mest;

35. meni, da bi uvedba evropskega leta kulturne dediščine, kot je to predlagal Svet Evropske unije ⁽²⁷⁾, prispevala k večjemu poznavanju kulturne dediščine med širšim občinstvom;

36. priznava pomen nagrade Evropske unije za kulturno dediščino/nagrade Europa Nostra kot priznanja za odlike na področju varstva dediščine in razširjanja izjemnih tehničnih dosežkov, ki dejavne državljane, civilno družbo, lokalne in regionalne skupnosti, zasebne fundacije in podjetja spodbuja k oživljanju spomenikov in zgodovinskih objektov, k čemur prispeva tudi novi program Ustvarjalna Evropa, ki poseben poudarek namenja meddržavnim dejavnostim kulturne in ustvarjalne panoge ⁽²⁸⁾;

37. meni, da je treba poostriiti kaznovanje vandalizma nad spomeniki, okoljem in njegovimi umetniškimi prvinami ter arheološkimi najdišči;

38. soglaša s stališčem, da raziskave na področju kulturne dediščine prispevajo k varstvu, razvoju in promociji kulturne dediščine. Sedmi okvirni program za raziskave in tehnološki razvoj, pobude za skupno načrtovanje programov in program Obzorje 2020 lahko s spodbujanjem raziskovalnih in inovativnih dejavnosti za boj proti podnebnim spremembam ter naravnim grožnjam in nesrečam zagotavljajo dinamičnost in obstojnost evropske kulturne dediščine; pozitivno sprejema akcijski program in okvir za ukrepanje za raziskave in razvoj na področju kulturne dediščine, ki se bo začel v kratkem, in poziva k izvajanju mehanizma sodelovanja v partnerstvu z lokalnimi in regionalnimi oblastmi;

39. poudarja potrebo po splošni dostopnosti kulturnih dobrin in storitev ter zmanjševanju neenakih možnosti med bogatimi in revnimi, prebivalci mest in podeželja, mladimi in starimi ter invalidi. Ukrepi za zmanjševanje neenakosti bodo obrodili sadove le, če se bodo izvajali ob vključenosti in sodelovanju prizadetih oseb in če bodo širili možnosti dostopa do znanj. Enakost možnosti je nujen pogoj za kulturno demokracijo;

40. meni, da je pomembno, da mlada generacija spoznava lastno materialno in nematerialno dediščino, razume pomen njenega varstva in sodeluje pri promoviranju kulturnih dobrin (na primer v okviru dni evropske kulturne dediščine); meni, da bo s pomočjo tega znanja mogoče vzpostaviti partnerstva za trajnostno uporabo kulturne dediščine in zavestno rabo okolja; priporoča, da se v okviru dni evropske kulturne dediščine vsebina tematskega tedna opredeli tako, da bo možno ustvariti mrežo med kulturnimi dejavnostmi lokalnih skupnosti;

⁽²⁴⁾ CdR 2391/2012 fin.

⁽²⁵⁾ CdR 191/2011 fin.

⁽²⁶⁾ CdR 2077/2012 fin.

⁽²⁷⁾ Sklepi Sveta o participativnem upravljanju kulturne dediščine (2014/C 463/01), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG1223%2801%29&from=SL>

⁽²⁸⁾ CdR 401/2011 fin.

41. meni, da je prostovoljno delo obetavna oblika sodelovanja lokalnega prebivalstva in razvoja odnosov z javnostjo, ima pomembno vlogo pri pridobivanju znanj in prebujanju zanimanja za kulturo ter pomaga preprečevati marginalizacijo zapostavljenih družbenih skupin;

Sodelovanje in participativni pristop

42. meni, da je za utrjevanje obstojnosti, razvoja in prepoznavnosti kulturne dediščine pomembno, da se realna vrednost verige kulturne dediščine zaščiti in uporablja trajnostno ter da lokalne in regionalne oblasti, izobraževalne in kulturne ustanove ter ustanove za varstvo kulturne dediščine po možnosti sistematično sodelujejo in razvijajo svoje dejavnosti, kar bi se lahko izkazalo kot koristno za razumljivo obveščanje prebivalstva. Sodelovanje je sinonim za vzpostavitev zaupanja, navezovanje stikov med narodi in jamstvo za odkrivanje skupnih rešitev za skupne izzive;

43. opozarja na pomembno vlogo čezmejnih pobratenj med mesti pri medsebojnem, interaktivnem in v izkušnje usmerjenem spoznavanju lokalne in regionalne kulturne dediščine in njene raznolikosti s pomočjo aktivnega sodelovanja državljanov. V zvezi s tem poudarja dodano vrednost programa Evropa za državljane na ravni EU pri izvajanju programov pobratenj in mrež mest; s pomočjo spominskih projektov z evropsko razsežnostjo ta program spodbuja strpnost ter boljše razumevanje zgodovine in raznolikosti, ustvarja pa tudi vez med Evropo in državljani. OR odobrava nadaljevanje tega programa v novem finančnem okviru EU ⁽²⁹⁾;

44. priporoča, da se najboljše prakse na področju varstva kulturne dediščine, ki izvirajo iz partnerstev in sodelovanja med lokalnimi in regionalnimi skupnostmi, nagradijo, kar bo prav tako prispevalo h krepitvi identitete Evropske unije;

45. poudarja pomen aktivnega tematskega sodelovanja na področju kulturne dediščine na ravni podeželskih občin in mest ter spodbujanja dejavnega sodelovanja vseh vključenih akterjev pri odločanju, tako da se krepi učinkovito participativno upravljanje. Opozarja na vrednost in pomen upravljanja na več ravneh ⁽³⁰⁾, ki med drugim omogoča razširjanje najboljših praks na področju politike kulturne dediščine, razvoja participativne demokracije, medsebojnega učenja, pojava novih oblik partnerstva in dialoga ter učinkovitost in skladnost sektorskih politik v zvezi s kulturno dediščino;

46. meni, da je prevrednotenje pomena kulture in kulturne dediščine dolgotrajen proces, ki zadeva vse akterje v družbi. Po mnenju OR bo do spremembe miselnosti lahko prišlo le, če bomo poskrbeli, da se bo še večji del prebivalstva čutil vključenega, na primer z zmanjšanjem socialnih razlik, razvojem lokalnih skupnosti, več možnostmi družbene udeležbe, večjo odprtostjo za novosti in razvijanjem spretnosti, potrebnih za snovanje, spoznavanje in cenjenje spretnosti na področju inovacij in kulturnih vrednot; meni, da je skupna odgovornost skrbeti – ob sodelovanju vseh akterjev – za usvajanje konkurenčnih znanj in razgledanosti, ki so nujno potrebni za spoprijemanje z izzivi, s katerimi se sooča Evropska unija. V zvezi s tem OR pozdravlja in podpira točko 28 Sklepov Sveta za izobraževanje, mladino, kulturo in šport z dne 25. novembra 2014, v kateri so ministri pozvali, naj se preuči možnost evropskega leta kulturne dediščine. S tem bi namreč spodbudili uresničevanje skupnih ciljev v vsej Evropi;

47. poudarja, da ima v zunanjih odnosih kultura lahko pomembno vlogo pri premagovanju razlik in priznavanju vrednot, ki so skupne narodom. Zato poziva k skrbi za večjo prepoznavnost kulturnih odnosov na visoki ravni in se v zvezi s tem seznanja z nedavnimi prizadevanji za vključitev kulturne diplomacije v zunanje odnose Evropske unije, zlasti v okviru pripravljalnega ukrepa Kultura v zunanjih odnosih EU;

48. poudarja, da je treba okrepiti tudi sodelovanje v boju proti nedovoljeni trgovini s kulturnimi dobrinami in predmeti kulturne dediščine. Zato poziva države članice, naj ratificirajo Konvencijo Unesca iz leta 1970 in Konvencijo UNIDROIT iz leta 1995 ter zagotovijo njuno učinkovito izvajanje prek ustreznega prenosa v nacionalno zakonodajo ter s krepitvijo policijskega in carinskega nadzora na mejah EU.

V Bruslju, 16. aprila 2015

Predsednik
Evropskega odbora regij
Markku MARKKULA

⁽²⁹⁾ Uredba Sveta (EU) št. 390/2014 z dne 14. aprila 2014 o uvedbi programa „Evropa za državljane“ za obdobje 2014–2020.

⁽³⁰⁾ Listina o upravljanju na več ravneh v Evropi.